

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจ มีรูปแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นความสำคัญของการแสวงหาผลกำไร จากวัตถุประสงค์ทุกลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาพพจน์และรูปลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชนทางด้านต่างๆ เช่น วงการบันเทิง การเมือง แฟชั่น กีฬา เป็นต้น สำหรับเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างสรรค์งานสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น แก้วน้ำ เสื้อ สิ่งพิมพ์ กีฬา พวงกุญแจ นาฬิกา ตุ๊กตาและเกมส์คอมพิวเตอร์ ที่มีเครื่องหมายหรือสื่อแสดงความเป็นตัวตน หรือรูปลักษณ์ว่ามีที่มาหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลผู้มีชื่อเสียงเหล่านั้น ดังเช่น ปรางค์ชื่อ ภาพ หรือ รูปลักษณ์ ทำทาน น้ำเสียงหรือเอกลักษณ์ต่างๆ บนผลิตภัณฑ์สินค้าหรือการบริการ หรือในภาพยนตร์โฆษณา รวมถึง การเลียนแบบบุคคลดังกล่าว เพื่อใช้ในการโฆษณา ซึ่งการแสวงหาประโยชน์ในทางธุรกิจต่างๆ ทั้งนี้ทำให้สินค้านั้นง่ายต่อการจดจำและเป็นที่รู้จักของสาธารณชน ทางด้านการยอมรับและเชื่อถือในตัวสินค้าหรือการให้บริการซึ่งเป็นรูปแบบวิธีการอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่ การสนับสนุนขอค้ำจุนแก่ผู้บริโภค

ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงในทางธุรกิจนั้นจึงเหมือนกับ เครื่องหมายการค้าหรือลายเซ็น ในลักษณะที่ว่า ถ้าบุคคลใดมีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยมนาน บุคคลนั้นก็มักจะถูกล่วงละเมิด โดยจะมีบุคคลอื่นฉวยโอกาสนำไปใช้อย่างในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ สินค้าหรือบริการ หรือจงใจให้มีการซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ ซึ่งก็ย่อมจะส่งผลเสียหายให้แก่เจ้าของเอกลักษณ์ที่แท้จริง ซึ่งเป็นผู้ใช้ความวิริยะอุตสาหะ สร้างชื่อเสียงนั้นขึ้นมาจนได้รับความนิยมนานและความเชื่อถือ เช่น อาจจะต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง ถ้าผู้ที่แอบอ้างใช้เอกลักษณ์ของเขาไปในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพไม่ดีหรือไม่ได้มาตรฐาน หรืออาจทำให้ต้องขาดรายได้ หรือผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับจากการที่จะมีผู้สนับสนุนทางการเงินในอนาคต ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนถือเป็นการลักลอบแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความมีชื่อเสียงของบุคคลอื่นโดยมิชอบ และอาจถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการป้องกันและคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้มีชื่อเสียงที่ได้ใช้ความอุตสาหะในการสร้างชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับจากสาธารณชนมิให้ถูกล่วงละเมิด เพราะการสร้างชื่อเสียงให้ได้รับความนิยมนานและ

ความเชื่อถือจากสาธารณชนนั้น ย่อมใช้ระยะเวลายาวนาน นอกจากนี้แล้วการให้ความคุ้มครองเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงจากการถูกนำไปแสวงหาประโยชน์นั้น ไม่เพียงแต่เป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเอกลักษณ์ที่แท้จริงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการป้องกันการเอาเปรียบ หลอกลวงต่อสาธารณชนทั่วไปด้วย กล่าวคือ ทำให้สาธารณชนสามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการที่ตนต้องการได้อย่างมั่นใจว่ามีใช่เอาสินค้าหรือบริการมาลงขายโดยใช้ความชื่อเสียงของบุคคลอื่น

เนื่องจาก ประเทศไทยยังมีได้มีบทบัญญัติของกฎหมาย ในการให้ความคุ้มครองเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงจากการถูกนำไปใช้แสวงหาประโยชน์เชิงธุรกิจไว้โดยเฉพาะ เมื่อมีการกระทำในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น จึงต้องนำกฎหมายที่มีอยู่มาปรับใช้ เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายเครื่องหมายการค้า และกฎหมายลักษณะละเมิด แต่กฎหมายที่กล่าวยังมีปัญหาในเรื่องข้อจำกัดและหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครอง กล่าวคือ การที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น จะต้องเป็นงานที่มีการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of Idea) ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยจะคุ้มครองงานสร้างสรรค์เพียง 9 ประเภท คือ งานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใด ในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์ สำหรับการคุ้มครองตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าจะต้องปรากฏว่าได้มีการใช้เอกลักษณ์นั้นอย่างเครื่องหมายการค้า สำหรับเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนจะได้รับความคุ้มครองเฉพาะประเภทสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ ส่วนเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนไว้ การใช้สิทธิฟ้องร้องคดีจะต้องปรากฏว่าบุคคลอื่นมีเจตนานำสินค้าของตนไปลงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้นและสาธารณชนจะต้องสับสนหลงผิดในการลงขายดังกล่าว หากสาธารณชนไม่เกิดความสับสนหลงผิดก็ไม่ถือว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น และเจ้าของเอกลักษณ์นั้นก็ไม่มีสิทธิในการฟ้องร้องคดีภายใต้หลักกฎหมายเครื่องหมายการค้าได้ ส่วนการปรับใช้หลักกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ยังมีปัญหาบางประการที่น่าศึกษาและวิเคราะห์ กล่าวคือ ปัญหาว่าสิทธิในเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงรวมไปถึงสิ่งอื่นที่คล้ายคลึงกัน (Likeness) ของบุคคลเป็นสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 420 หรือไม่การใช้เอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงในลักษณะใดที่จะถือว่าเป็นการกระทำ “โดยผิดกฎหมาย” หรือ “มิชอบด้วยกฎหมาย” ตลอดจนปัญหาว่าอย่างไรที่จะถือว่าได้รับความเสียหายจากการใช้เอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงโดยมิชอบนั้นได้ อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดสิทธิในชื่อเสียงของบุคคลและหากกรณีบุคคลผู้มีชื่อเสียงถึงแก่ความตาย ทายาทของบุคคลนั้นจะมีสิทธิในการดำเนินคดีกับบุคคลที่นำเอาเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ตายไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบได้หรือไม่

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัญหาในการให้ความคุ้มครองเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียง รวมถึงไปถึงความเหมือนหรือคล้ายคลึงของบุคคลจากการถูกนำมาแสวงหาประโยชน์ในเชิงธุรกิจตาม หลักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดเป็นส่วนใหญ่ และ เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นในโอกาสต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงความหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล และแนวคิด ในการประกอบธุรกิจ

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและข้อจำกัดของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การนำเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงมาแสวงหาประโยชน์เชิงธุรกิจตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ว่ามีการกำหนดไว้เป็นบทบัญญัติลักษณะใด มีปัญหาอย่างไร

1.2.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการละเมิดสิทธิในเอกลักษณ์เฉพาะตัว และ ความคล้ายคลึงของบุคคลว่าเป็นการละเมิดสิทธิประเภทใดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 420 และ การใช้เอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงในลักษณะใดที่จะถือว่าเป็นการละเมิด

1.2.4 เพื่อศึกษาหาแนวทางในการออกกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลผู้มี ชื่อเสียงจากการถูกนำเอาเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาแสวงหาประโยชน์ในเชิงธุรกิจ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันมีการนำเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงมาแสวงหาประโยชน์ในเชิงธุรกิจ โดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของสิทธิ ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายเครื่องหมายการค้า และกฎหมายลักษณะละเมิด ยังมีข้อจำกัด ในการให้ความคุ้มครอง ทั้งหลักเกณฑ์และปัญหาเกี่ยวกับการตีความว่าสิทธิในเอกลักษณ์ของ บุคคลเป็นสิทธิประเภทใดตามมาตรา 420 ขอบเขตการให้ความคุ้มครองสิทธิในเอกลักษณ์ของ บุคคลยังขาดความชัดเจน ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดสิทธิ รวมถึงปัญหา ในการให้ความคุ้มครองเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงภายหลังถึงแก่ความตาย ดังนั้น หากมี การออกกฎหมายพิเศษเป็นการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองเอกลักษณ์ของบุคคล ผู้มีชื่อเสียง จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของเอกลักษณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล โดยเฉพาะกรณีการนำชื่อ เสียง รูปภาพ ท่าทางหรือเอกลักษณ์อื่นๆ รวมถึงความคล้ายคลึงของบุคคลผู้มีชื่อเสียงมาแสวงหาประโยชน์ในเชิงธุรกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกฎหมายลักษณะละเมิด กฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายเครื่องหมายการค้า รวมทั้งจะได้ศึกษาถึงแนวความคิดทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเอกลักษณ์ของบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล ในกรณีการนำเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงมาแสวงหาประโยชน์ในเชิงธุรกิจเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะแก้ไขปัญหาคต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในรูปแบบของตำรากฎหมาย บทความ ตำบทยกฎหมาย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งคำพิพากษาของศาลมาประมวลพิจารณาวิจัยประกอบกับความเห็นของนักกฎหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ผลการพิจารณาเสนอแนะความคิดเห็นของผู้วิจัยที่สมบูรณ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและ แนวคิดในการประกอบธุรกิจ

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการนำเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงมาแสวงหาประโยชน์เชิงธุรกิจตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

1.6.3 ทำให้ทราบถึงสิทธิในเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงและความเหมือนคล้ายว่าเป็นสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายละเมิดหรือไม่และการใช้เอกลักษณ์ของบุคคลในลักษณะใดที่จะถือว่าเป็นการละเมิดตามมาตรา 420

1.6.4 ทำให้สามารถนำไปกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการนำเอกลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงมาแสวงหาประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ